

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้าน บ้านส่องเหนือ หมู่ที่ 8
ตำบลโคกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

น.ส.สุปราณี พลพวง

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

บทคัดย่อ

นางสาวสุปราณี พลพวง : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
กองทุนหมู่บ้านสองเหนือ หมู่ที่ 8 ตำบล โลกสูง อำเภอเมือง
จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : อ.ดร.สาธุชน กลาง, 5/ หน้า

สารนิพนธ์ฉบับนี้ มีเนื้อหาเป็นรายงานการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษากองทุนหมู่บ้านสองเหนือ หมู่ที่ 8 ตำบล โลกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการบรรลุเป้าหมาย 5 ข้อ ของการดำเนินงานบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ปัจจัยบวกและปัจจัยลบที่มีผลต่อการบรรลุเป้าหมาย กระบวนการสร้างเครือข่ายองค์กรเพื่อการเรียนรู้ และตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านสองเหนือ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้ระยะเวลาระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ. 2544 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2545 โดยวิธีการศึกษาเอกสารข้อมูลที่มีการรวบรวมไว้ จากการจัดเวทีชาวบ้าน การสังเกตและการสัมภาษณ์ชาวบ้านสองเหนือ และบุคคลที่เกี่ยวข้อง ผลการประเมิน โครงการกองทุนหมู่บ้านสองเหนือ บรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมิน โดยกองทุนหมู่บ้านสองเหนือ เกิดจากความร่วมมือของชาวบ้านในหมู่บ้าน และการมีส่วนร่วมในการบริหารกองทุนกับคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนและสมาชิกในหมู่บ้านเป็นอย่างดี ระบบการบริหารกองทุนหมู่บ้านสองเหนือ มีการจัดโครงสร้างขององค์กรอย่างชัดเจน และการแบ่งหน้าที่ในการทำงานของคณะกรรมการอย่างลงตัว การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองทางกองทุนหมู่บ้านสองเหนือได้เปิดโอกาสให้สมาชิกในหมู่บ้านมีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้กันอย่างต่อเนื่อง แต่ยังไม่สมบูรณ์มากพอที่จะพึ่งตนเองได้ทั้งหมด ยังต้องอาศัยความร่วมมือ และความช่วยเหลือจากชุมชนภายนอกอยู่บ้าง สมาชิกในหมู่บ้าน มีความร่วมมือร่วมใจ มีความซื่อสัตย์ มีความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยการศึกษาจากการเข้าร่วมกิจกรรมตามวันสำคัญทางศาสนา

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา...สุปราณี พลพวง.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณา
สารนิพนธ์ฉบับนี้ เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาบริหารจัดการและประเมินโครงการของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....

(อ.ดร.सानุช ฌ ถกลาง)

กรรมการสอบ

.....

(อ.ดร.सानุช ฌ ถกลาง)

.....

(ผศ.ดร.อัญชฎี วรรณรักษ์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ ของมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

.....
(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)

คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

- 3 ต.ค. 2545

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์สำเร็จลุล่วงด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ บุคคล และกลุ่มบุคคลต่าง ๆ ที่ได้กรุณาให้คำปรึกษาแนะนำช่วยเหลืออย่างดียิ่งทั้งในด้านวิชาการและด้านการดำเนินงานวิจัย เช่น

- อ.ดร. สานูช ฌ ถलग อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์
  - ผศ.ดร.ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข, อาจารย์ ดร. พัฒนา กิติอาษา และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ให้คำแนะนำปรึกษาทางด้านวิชาการ
  - พัฒนาการอำเภอ ปลัดอบต.โคกสูง ที่ให้คำปรึกษาด้านการปฏิบัติงานในพื้นที่ และการสร้างความคุ้นเคยในหมู่บ้าน
  - ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำชุมชน ประธานกองทุนหมู่บ้านที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ต่าง ๆ
- ท้ายนี้ ขอกราบของพระคุณบิดา มารดาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมการศึกษาเป็นอย่างดีตลอดมา จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในชีวิต

สุปราณี พลพวง

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ.....	ก
หน้าอำนวยการ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญแผนภาพ.....	จ
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1. หลักการและเหตุผล.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินการ.....	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ.....	3
บทที่ 2 ปรัชญาวัฒนธรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	5
2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วย คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544.....	6
3. แบบติดตามสังเกตการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	9
4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมือง.....	9
5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน บ้านสองเหนือ.....	10
6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	12
7. หลักการประเมิน.....	12
8. การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน โครงการกองทุนหมู่บ้าน.....	13
9. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง.....	13

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ	15
1. วิธีการประเมินโครงการ	15
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	17
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมิน	17
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน	23
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล	24
6. การวิเคราะห์ข้อมูล	25
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์การประเมินโครงการ	26
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน	26
2. ผลการประเมินโครงการโดยรวม	30
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้	31
4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	31
บทที่ 5 สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	33
1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ	33
2. วิธีดำเนินการ	33
3. ผลการดำเนินการ	33
4. ข้อเสนอแนะ	34
บรรณานุกรม	35
ภาคผนวก	36

สารบัญแผนภาพ

	หน้า
3.1 แผนภาพการประเมินแบบชีพพีโมเดล.....	15
3.2 แผนภาพเกี่ยวกับแนวคิดการประเมิน.....	16

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 รายชื่อคณะกรรมการหมู่บ้าน บ้านส่องเหนือ.....	28
---	----

บทที่ 1

บทนำ

1. หลักการและเหตุผล

จากเหตุการณ์วิกฤติทางเศรษฐกิจของไทยที่ตกต่ำลง เนื่องจากการประกาศลดค่าเงินบาท ส่งผลกระทบต่อคนไทยจำนวนมากไม่มีงานทำและได้พากันกลับถิ่นฐานบ้านเกิด จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้รัฐบาลชุดปัจจุบันภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีมีนโยบายจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติขึ้นกองทุนละ 1 ล้านบาท เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นรูปธรรมให้ได้ผลชัดเจนและรวดเร็ว ด้วยมั่นใจว่าจะช่วยลดความยากจนและนำไปสู่การสร้างงานสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนต่อไป ในการนี้รัฐบาลจะเป็นผู้ทุนทางให้ทุนเริ่มต้นเพื่อการสร้างและกระจาย โอกาสแก่ประชาชน

โดยที่หมู่บ้านและชุมชนเป็นผู้กำหนดขนาดกองทุนให้มีคุณค่าเน้นการใช้ภูมิปัญญาของชาวบ้านกองทุนต้องช่วยเหลือแก่ผู้ด้อยโอกาส มีการเชื่อมโยงกระบวนการเรียนรู้ระหว่างชุมชน ราชการ เอกชน และประชาสังคม เป็นการกระจายอำนาจในระดับท้องถิ่นเพื่อพัฒนาประชาธิปไตยขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้กองทุนยังเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นกองทุนเพื่อพัฒนาอาชีพสร้างงานสร้างรายได้ลดรายจ่ายและบรรเทาเหตุฉุกเฉินจำเป็นเร่งด่วน และยังเป็นการกระตุ้นเศรษฐกิจในระดับล่าง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในอนาคต

แต่หลังจากที่หมู่บ้านและชุมชนเมืองได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลแล้ว มีหลายฝ่ายแสดงความเป็นห่วง ว่าหมู่บ้านหรือชุมชนอาจขาดประสบการณ์ทางด้านการบริหารจัดการกองทุน จึงได้มีโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้น เพื่อเสริมสร้างกองทุนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามเป้าหมายของรัฐบาล โดยให้บัณฑิตเข้าไปปฏิบัติงานในหมู่บ้านหรือชุมชนเมือง เพื่อเก็บข้อมูลและศึกษาประเมินศักยภาพของกองทุน ซึ่งผู้เขียนได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานในหมู่บ้าน บ้านสองเหนือ ต.โคกสูง อ.เมือง จ.นครราชสีมา เพื่อให้รู้ถึงวิธีการดำเนินการบริหารจัดการกองทุนและวิธีการแก้ไข รวมถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อการค้าเนินงานของกองทุน

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 2.1 เพื่อทราบถึงขั้นตอนการได้มาของกองทุนและคณะกรรมการกองทุน ทักษะคนที่มีความรู้ความเข้าใจในหลักการของกองทุน
- 2.2 เพื่อทราบถึงปัญหาอุปสรรค ตัวแปร ตัวชี้วัด ที่มีผลต่อการพัฒนากองทุน
- 2.3 เพื่อทราบถึงวิธีการบริหารจัดการกองทุนให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ รวมถึงวิธีดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
- 2.4 เพื่อทราบถึงวิธีการพัฒนากองทุนและศึกษาชาวบ้านมีส่วนร่วมพัฒนากองทุนในด้านใด
- 2.5 เพื่อเปรียบเทียบทักษะความเข้มแข็งตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กำหนดกับความเข้มแข็งตามทักษะของชาวบ้าน
- 2.6 เพื่อทราบประโยชน์ของเงินกองทุนหมู่บ้านว่าไปส่งเสริมและช่วยเหลือชาวบ้านในด้านใด

3. กรอบความคิดทฤษฎี

ในการประเมินกองทุนหมู่บ้านผู้เขียนใช้ความคิดทฤษฎีเชิงระบบ ที่กล่าวถึงการศึกษาและมองภาพชุมชนท้องถิ่นอย่างองค์รวมและเป็นระบบ ประกอบด้วยหน่วยปัจจัยนำเข้า หน่วยนำออกผลผลิต และหน่วยผู้ใช้ผลผลิตที่เป็นสภาพแวดล้อมที่เรียกว่า บริบท โดยภาพรวมของทฤษฎีระบบมีคุณสมบัติที่สำคัญคือ มีปัจจัยนำเข้า มีกระบวนการ มีผลผลิต มีบริบท การใช้ทฤษฎีจะพิจารณาจากภายในและภายนอกระบบ เช่น สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ซึ่งมีอักษรย่อและมีรูปแบบดังต่อไปนี้

C	ย่อมาจาก	Context	คือ บริบทของหน่วยระบบ
I	ย่อมาจาก	Input	คือ ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Process	คือ กระบวนการของหน่วยระบบ
P	ย่อมาจาก	Product	คือ ผลผลิตของหน่วยระบบ

รูปแบบของทฤษฎีระบบนั้นได้มีการพัฒนาต่อเนื่องจากกลายเป็นรูปแบบทฤษฎีแบบชีพพีโมเดล โดยสตีฟเพิมบิมเป็นผู้ให้แนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีนี้และผู้เขียนจะกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับทฤษฎีชีพพีโมเดลในบทต่อไป

4. วิธีดำเนินการ

เพื่อให้การประเมินโครงการสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล จึงได้กำหนดวิธีการดำเนินการวางแผนและออกแบบการประเมินโครงการ ดังนี้คือ

4.1 ศึกษาและทำความเข้าใจในหลักการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ

4.2 ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบชีพชีพโมเดล ในการดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูลหมู่บ้านและกองทุนหมู่บ้าน

4.3 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินโครงการ ได้แก่

1) การกำหนดประชากรและกลุ่มเป้าหมาย ในการประเมินนี้ได้กำหนดให้ใช้จำนวน 50 % ของครัวเรือนทั้งหมดในพื้นที่ที่ได้รับมอบหมาย โดยกำหนดให้มีครัวเรือนละ 1 คนในการให้ข้อมูลในแต่ละครั้ง

2) การเก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ การสังเกตจากบุคคล กลุ่มบุคคล การประชุมกลุ่มอาชีพ การจัดเวทีประชาคม ทั้งในระดับหมู่บ้านและระหว่างหมู่บ้านในตำบลเดียวกันตามแบบ บร.1- บร.12 ที่กำหนดมาจากส่วนกลาง

3) การกำหนดตัวชี้วัดของข้อมูลที่ใช้ในการประเมินทั้งระดับหมู่บ้านและระดับประเทศที่มีผลต่อการพัฒนากองทุน โดยที่มีตัวแปรต่างๆ ที่มีผลต่อการพัฒนากองทุน

4) การเก็บข้อมูลขั้นปฐมภูมิและทุติยภูมิแล้วนำมาวิเคราะห์เปรียบเทียบในเชิงปริมาณและคุณภาพกับเกณฑ์ที่ใช้วัด

5) สถิติที่ใช้วัดเป็นเกณฑ์คือร้อยละ โดยคิดมาจากมาตราจัดอันดับ ได้แก่ระดับมาก ปานกลาง และน้อยแล้วจึงนำมาคิดเป็นร้อยละ

วิธีดำเนินการทั้งหมดนี้เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานของโครงการ ที่ต้องดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละเดือน ซึ่งผู้เขียนต้องเก็บข้อมูลตามแบบฟอร์ม บร.1 – บร.12 ที่กำหนดไว้แล้ว หลังจากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหมดมาประมวลผลเพื่อทำเป็นรูปแบบสารนิพนธ์

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับการประเมินโครงการ

5.1 ได้ทราบถึงกระบวนการเกิดกองทุน วิธีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนและชาวบ้านมีความเข้าใจในหลักการดำเนินงานของกองทุน

5.2 ทราบถึงปัญหาอุปสรรคที่มีผลกระทบต่อการพัฒนากองทุน ที่ทำให้กองทุนไม่พัฒนาตรงตามวัตถุประสงค์ของกองทุน

5.3 เกิดกระบวนการเรียนรู้ระหว่างหมู่บ้านในตำบลเดียวกัน เพื่อให้แต่ละคนนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนกัน เพื่อก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาอาชีพขึ้น

5.4 คณะกรรมการกองทุนนำเงินกองทุนไปพัฒนาอาชีพสร้างงานสร้างรายได้ภายในหมู่บ้าน ตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกองทุนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5.5 การสร้างแหล่งเงินทุนโดยให้ชาวบ้านเป็นผู้ดำเนินการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สร้างประโยชน์ให้กับทุกคนในหมู่บ้าน

5.6 ชาวบ้านมีส่วนร่วมในการคิดการตัดสินใจลงมือทำ ร่วมรับผลประโยชน์และสามารถพัฒนากองทุนได้ต่อไปดูแลรักษากองทุนให้ยั่งยืน

บทที่ 2

ปรัทัศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เมื่อได้ทราบถึงความเป็นมาของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ และแนวทางในการดำเนินงานของผู้เขียน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการแล้ว บทนี้จะกล่าวถึงรายละเอียดเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ รวมถึงกฎระเบียบข้อบังคับกองทุนหมู่บ้านบ้านสองเหนือที่ผู้เขียนรับผิดชอบ

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์ และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

เป็นนโยบายของรัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองในด้านการเรียนรู้และพัฒนาความคิดริเริ่มและแก้ไขปัญหาเสริมสร้างศักยภาพทางด้านเศรษฐกิจสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง โดยรัฐบาลจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกองทุนละ 1 ล้านบาท พร้อมเสริมสร้างและพัฒนาระบบการบริหารจัดการกองทุนในการหมุนเวียน

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

หมู่บ้านมีความพร้อมสามารถควบคุมดูแลกันเองในหมู่บ้านและชุมชนของตน และมีระบบการบริหารจัดการกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน โดยหมู่บ้านเป็นศูนย์กลางการพัฒนาและสามารถติดตามประเมินผล โดยมีตัวชี้วัดประสิทธิภาพของกองทุนทั้งในด้านเศรษฐกิจสังคมและการพึ่งพาตนเอง เพื่อความโปร่งใสมีประสิทธิภาพ

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้

- 1.) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อการพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ลดรายจ่าย บรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน เพื่อสร้างกองทุนสวัสดิการในหมู่บ้าน
- 2.) ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาระบบการบริหารจัดการกองทุน ให้มีศักยภาพและเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน

4) ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีระเบียบที่เกี่ยวข้องดังนี้

4.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

4.2 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ในการทำสารนิพนธ์ ผู้เขียนใช้แนวทางนโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์และระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นหลักในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองด้วย

2. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ประกอบได้ด้วย 2 หมวด ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 6 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่ง เรียกว่า "คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ" โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. ประกอบด้วยนายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายให้เป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองประธานคนที่หนึ่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นรองประธานคนที่สอง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นรองประธานคนที่สาม ผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ เลขานุการคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม เลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ผู้อำนวยการธนาคารออมสิน ผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง จำนวนไม่เกิน 10 คน เป็นกรรมการเลขานุการนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการและเลขานุการคณะกรรมการอาจแต่งตั้งกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวนไม่เกิน 3 คนให้มีที่ปรึกษาคณะกรรมการ ซึ่งคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งโดยคำแนะนำของคณะกรรมการจำนวนอย่างน้อยสามคนแต่ไม่เกินเจ็ดคน

ข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้ ในกรณีที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งก่อนครบวาระหรือในกรณีที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง

ตั้งคณะกรรมการเพิ่มขึ้นในระหว่างที่กรรมการซึ่งแต่งตั้งไว้แล้วยังมีวาระอยู่ในตำแหน่ง ให้ผู้ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งแทนหรือเป็นกรรมการเพิ่มขึ้นอยู่ในตำแหน่งเท่ากับวาระที่เหลืออยู่ของกรรมการซึ่งได้แต่งตั้งไว้แล้ว เมื่อครบกำหนดวาระตามวรรคหนึ่ง หากยังไม่มีกรรมการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิขึ้นใหม่ ให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามวาระนั้น ปฏิบัติหน้าที่ต่อไป จนกว่ากรรมการผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งได้รับแต่งตั้งใหม่เข้ารับหน้าที่

ข้อ 8 นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวาระตามข้อ 7 กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (4) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- (5) เป็นบุคคลไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ
- (6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

ข้อ 9 การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของคณะกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม ในการประชุมคราวใด ถ้าประธานกรรมการไม่มาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานกรรมการผู้มีอาวุโสตามลำดับเป็นประธานในที่ประชุม ถ้าไม่มีรองประธานกรรมการมาประชุมหรือไม่อาจปฏิบัติหน้าที่ได้ให้กรรมการในที่ประชุมเลือกกรรมการคนหนึ่งเป็นประธานในที่ประชุม การวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมาก กรรมการคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้าคะแนนเสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

ข้อ 10 คณะกรรมการมีอำนาจและหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดนโยบาย การจัดตั้ง และแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- (2) กำหนดแผนการจัดหาเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนการจัดสรรให้แก่กองทุน
- (3) จัดทำร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เสนอต่อคณะรัฐมนตรี
- (4) กำหนดแผนงาน และออกระเบียบ ข้อบังคับและประกาศในการจัดตั้ง และแนวทางการบริหารงานกองทุน
- (5) ออกระเบียบเกี่ยวกับการรับเงิน การจ่ายเงิน การเก็บรักษาเงิน จัดหาและจัดสรรผลประโยชน์ของกองทุน

(6) ออกระเบียบเกี่ยวกับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและการบริหารกองทุน

(7) แต่งตั้งคณะกรรมการ คณะทำงาน เพื่อดำเนินการตามระเบียบนี้

(8) ออกระเบียบ คำสั่ง และประกาศอื่นๆเพื่อปฏิบัติการตามระเบียบนี้

(9) เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานของสำนักงาน อาจมีคำสั่งให้ข้าราชการหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หรือคณะกรรมการ อาจขอให้คณะรัฐมนตรีมีมติให้พนักงาน หรือลูกจ้างของรัฐ วิชากิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐ ไปช่วยปฏิบัติงานเป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักงานได้ โดยถือว่าเป็นการปฏิบัติราชการหรือปฏิบัติงานตามปกติ โดยจะให้ไปช่วยปฏิบัติงานเต็มเวลาบางส่วน หรือนอกเวลาก็ได้ อีกทั้งอาจกำหนดค่าตอบแทนให้แก่ผู้ไปช่วยปฏิบัติงานด้วยก็ได้

(10) รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุนให้คณะรัฐมนตรีทราบอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

(11) ปฏิบัติหน้าที่อื่น หรือตามที่กฎหมายอื่นบัญญัติให้เป็นอำนาจและหน้าที่ของคณะกรรมการ หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย

ข้อ 11 การประชุมของคณะกรรมการให้นำข้อ 9 มาใช้กับการประชุมและวินิจฉัยชี้ขาดของที่ประชุมอนุกรรมการ โดยอนุโลม

ข้อ 12 ให้คณะกรรมการ ที่ปรึกษา และคณะอนุกรรมการ ที่ได้รับการแต่งตั้งตามระเบียบนี้ ได้เบี่ยงประชุมค่าตอบแทนตามอัตราที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกาเบี่ยงประชุม และค่าตอบแทนที่ปรึกษา ซึ่งนายกรัฐมนตรีแต่งตั้ง พ.ศ.2523 และที่แก้ไขเพิ่มเติม โดยเบิกจ่ายจากสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ข้อ 13 ให้มีสำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

ข้อ 14 สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ ดังต่อไปนี้

(1) ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ

(2) ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการ และคณะอนุกรรมการ

(3) ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน

(4) ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน

(5) ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่างๆที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดตั้งกองทุนและแนวทางการบริหารกองทุน

(6) จัดให้มี หรือสนับสนุนให้มีการประชุมชี้แจง และฝึกอบรมบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานกองทุน

(7) พิจารณาเสนอความเห็นต่อคณะกรรมการในการพิจารณาแผนการบริหารและจัดการกองทุน

(8) ให้การสนับสนุน ปรึกษาหารือ และข้อเสนอแนะแก่คณะกรรมการเกี่ยวกับนโยบายระเบียบ หลักเกณฑ์ การดำเนินงานกองทุน

(9) ดำเนินการหรือมอบหมายให้หน่วยงานอื่นๆดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกองทุน และรายงานผลต่อคณะกรรมการดำเนินการในส่วนการบริหารกองทุน

(10) รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ

(11) ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

3. แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กระบวนการเลือกคณะกรรมการกองทุน จะต้องเป็นไปตามขั้นตอนข้อที่ 41 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ว่า

3.1 จะต้องมีการเวียนสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดเข้าร่วมประชุม

3.2 การเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เป็นไปตามมติที่ประชุม

3.3 วันที่เลือกคณะกรรมการกองทุน เพื่อที่คณะกรรมการระดับอำเภอจะได้เข้าร่วมสังเกตการณ์ พิจารณาคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน

สำหรับคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ดังนี้

- 1) เป็นผู้ที่มีอายุอยู่ในหมู่บ้านหรือชุมชนไม่น้อยกว่า 2 ปี และอายุ 20 ปีขึ้นไป
- 2) เป็นผู้ที่มีศีลธรรม เสียสละ รับผิดชอบต่อส่วนรวมในกิจกรรมของหมู่บ้านและชุมชน
- 3) ไม่เป็นบุคคลที่เคยทำความผิดตามกฎหมายหรือตามคำสั่งศาล

4. แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่างๆ ตามสภาพความเป็นจริง สำหรับการขอขึ้นทะเบียนและประเมินกองทุนมีดังนี้คือ

4.1 การขอขึ้นทะเบียนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีขั้นตอนดังนี้ คือ

- 1.) จัดทำแบบขอขึ้นทะเบียนตามแบบ กทบ.2 ซึ่งขอรับแบบ ได้จากจากคณะกรรมการสนับสนุนระดับอำเภอ
- 2.) ยื่นแบบคำขอขึ้นทะเบียนกับธนาคารออมสินหรือธนาคารเพื่อการเกษตร ที่คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด พร้อมเอกสารที่เกี่ยวข้อง คือระเบียบข้อบังคับกองทุน
- 3.) การเปิดบัญชี คณะกรรมการกองทุนต้องไปเปิดบัญชีที่ธนาคารที่กำหนด เพื่อที่ทางคณะกรรมการระดับอำเภอจะได้โอนเงินได้ถูกต้อง

4.2 การประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีดังนี้คือ

- 1.) ความพร้อมความสนใจและการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.) ความพร้อมของคณะกรรมการกองทุนทั้งในด้านความรู้ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการกองทุนที่เน้นความพร้อมของบุคคล
- 3.) ความพร้อมของระเบียบกองทุนหมู่บ้านและสมาชิกกองทุนหมู่บ้านที่สามารถตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานของคณะกรรมการกองทุน

5. ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน บ้านสองเหนือ

เพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านบ้านสองเหนือ เป็นไปด้วยความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพ จึงเห็นสมควรกำหนดระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านบ้านสองเหนือ ดังนี้คือ

5.1 ชื่อและที่ตั้งสำนักงาน

ใช้ชื่อว่า กองทุนหมู่บ้าน บ้านสองเหนือ ที่ตั้งสำนักงานสามารถย้ายได้ตามเหมาะสมตามที่คณะกรรมการกองทุนเห็นสมควร โดยแจ้งให้คณะกรรมการสรรบสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัดทราบ

5.2 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุน

- 1) เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนให้กับสมาชิก
- 2) เพื่อส่งเสริมการออมทรัพย์ของสมาชิกด้วยวิธีการถือหุ้นและรับฝากเงิน
- 3) เพื่อพัฒนาจิตใจสมาชิกให้เป็นคนดี
  - เป็นคนมีความซื่อสัตย์

- เป็นคนไม่เห็นแก่ตัว
- เพื่อให้บริการเงินกู้แก่สมาชิก
- เป็นคนรู้จักสามัคคี

5.3 แหล่งที่มาของเงินกองทุน ประกอบด้วยเงินและทรัพย์สินดังนี้

- 1) เงินที่ได้รับจัดสรรจากคณะกรรมการ
- 2) เงินกู้ยืม
- 3) ดอกผลหรือผลประโยชน์ที่เกิดจากกองทุน
- 4) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า
- 5) เงินรับฝาก
- 6) เงินค่าหุ้น
- 7) เงินสทบจากกลุ่มหรือองค์กรสมาชิก
- 8) เงินหรือทรัพย์สินอื่น ๆ ที่กองทุนได้รับโดยไม่มีเงื่อนไขผูกพัน

5.4 คุณสมบัติของสมาชิก

- 1) เป็นผู้ที่มีภูมิลำเนาตามทะเบียนบ้านและที่พักอาศัยอยู่ที่หมู่ 8 บ้านส่องเหนือ ตำบลโลกสูง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปี
- 2) เป็นผู้ที่มีนิสัยอันดีงาม มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นชอบด้วยหลักการของกองทุนและสนใจที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของกองทุน
- 3) เป็นผู้ที่ยินยอมจะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน
- 4) ผู้ที่คณะกรรมการกองทุน ได้มีมติเห็นชอบให้เข้าเป็นสมาชิก
- 5) อดทน เสียสละ และเห็นแก่ประโยชน์ของกองทุน

5.5 การสมัครเข้าเป็นสมาชิก

- 1) โดยการยื่นคำขอสมัครเป็นสมาชิกกองทุนได้ที่คณะกรรมการกองทุน พร้อมกับเอกสารคือ สำเนาทะเบียนบ้าน 1 ฉบับ สำเนาบัตรประชาชน 1 ฉบับ พร้อมกับรับรองสำเนาทั้ง 2 ฉบับ
- 2) ผู้ที่มีคุณสมบัติตามครบตามระเบียบของกองทุน สามารถยื่นความจำนงหรือสมัครเข้าเป็นสมาชิกกองทุนได้
- 3) คณะกรรมการกองทุนเป็นผู้พิจารณาว่าจะรับบุคคลหนึ่งบุคคลใดเข้าเป็นสมาชิกโดยชอบธรรม

5.6 การฟื้นสภาพจากการเป็นสมาชิก

- 1) ตาย
- 2) ลาออกและได้รับอนุมัติให้ออกจากคณะกรรมการกองทุน
- 3) วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน หรือศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- 4) ที่ประชุมใหญ่สมาชิกมีมติให้ออกด้วยคะแนนเสียงสองในสามของผู้ร่วมประชุม
- 5) จงใจฝ่าฝืนระเบียบของกองทุนหรือแสดงตนเป็นปรักภัยหรือไม่ให้ความช่วยเหลือหรือร่วมมือกับกองทุนไม่ว่าด้วยประการใด
- 6) จงใจปิดบังความจริงอันควรแจ้งให้ทราบในใบสมัครสมาชิก
- 7) นำทรัพย์สินของกองทุนไปใช้ผิดวัตถุประสงค์

6. การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาเงินกู้ให้กับสมาชิกผู้กู้นั้น คณะกรรมการจะต้องดำเนินการตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

- 6.1 การพัฒนาอาชีพ
- 6.2 การสร้างงาน
- 6.3 การสร้างและหรือเพิ่มรายได้
- 6.4 ลดรายจ่าย
- 6.5 บรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน

กรณีกองทุนหมู่บ้านสองเหนือ มีเกณฑ์สำหรับการพิจารณาเงินกู้ ดังนี้

เกณฑ์การพิจารณาเงินกู้ของกองทุนหมู่บ้านบ้านสองเหนือใช้ตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนและชุมชนเมือง โดยที่สมาชิก 1 คนสามารถกู้ยืมเงินได้ไม่เกิน 20,000 บาท ถ้ามีความจำเป็นต้องกู้มากกว่าวงเงินที่กำหนด แต่ไม่เกิน 50,000 บาท ต้องเข้าที่ประชุมสมาชิกกองทุน ส่วนสมาชิกที่ต้องการกู้ด้วยเหตุจำเป็นเร่งด่วนกำหนดให้รายละไม่เกิน 5,000 บาท

7. หลักการประเมินโครงการรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

จำเนียร สุขหลาย และคณะ ได้สรุป "รูปแบบการประเมินแบบ ชีพฟ์โมเดล" ในหนังสือรวมบทความทางการประเมินโครงการ [สมหวัง, (บรรณาธิการ), 2544 : 221 - 234] ดังนี้

รูปแบบการประเมินในทัศนะของสตีฟเฟลมมิง ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า"เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มา ซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่าง ๆ ที่มีอยู่" โดยแบบจำลองซีพีโมเดลจะประเมินในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ

1.1 การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ซึ่งจะช่วยตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนในการกำหนดวัตถุประสงค์

1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) เป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงสร้างเพื่อกำหนดรูปแบบของโครงการหรือเรียกว่าปัจจัยเบื้องต้น

1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการตัดสินใจในการดำเนินการประยุกต์ใช้ เพื่อควบคุมและดูแลผลสำเร็จของโครงการ

1.4 การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) จะช่วยในการตัดสินใจเพื่อตัดสินใจและดูแลผลสำเร็จของโครงการ

8. การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน โครงการกองทุนหมู่บ้าน

จากการที่ทางรัฐได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นมา เพื่อให้ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกัน โดยให้แต่ละหมู่บ้านคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนขึ้นมาเพื่อมาบริหารจัดการกองทุนด้วยจุดประสงค์ให้นำเงินที่ได้รับจัดสรรจากรัฐบาลไปพัฒนาอาชีพสร้างงานสร้างรายได้ภายในหมู่บ้านของตน หลังจากที่หมู่บ้านได้รับเงินจัดสรรแล้วคณะกรรมการประสบกับปัญหาด้านต่าง ๆ เช่น โครงสร้างการบริหารหลายขั้นตอน ไม่มีงบประมาณด้านจัดทำเอกสารและงานด้านเอกสารมากเกินไป การจัดทำบัญชียังไม่เป็นระบบ การกำหนดวงเงินกู้ อัตราดอกเบี้ย การปรับ และระยะเวลาการชำระเงินกู้แล้วไม่เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริงกับการประกอบอาชีพของสมาชิกที่กู้ยืมเงินจากกองทุน และความสามารถในการปฏิบัติให้ถูกต้องตามระเบียบของกองทุนเท่าที่ควร ดังนั้นหากต้องการให้ชาวบ้านบริหารกองทุนกันเองรัฐไม่ควรไปสร้างกฎระเบียบให้ปฏิบัติมากเกินไป ควรให้ชาวบ้านคิดระเบียบขึ้นเองมากกว่า เพราะจะไม่เกิดประโยชน์กับชาวบ้านและยังเป็นการสร้างพฤติกรรมการรอคอยให้แต่ทางภาครัฐเข้ามาช่วยเหลือตลอดเวลา

9. ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องได้แก่

1) ทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่

ทฤษฎีนี้จะอธิบายสังคมในลักษณะของหน่วย ซึ่งประกอบไปด้วยส่วนต่างๆเข้าด้วยกัน และมีหน้าที่แตกต่างกันไป เช่น ทฤษฎีของ ทัลคอต พาร์สัน ซึ่งเป็นนักสังคมวิทยาชาวอเมริกันผู้ทำให้แนวความคิดเกี่ยวกับทฤษฎีโครงสร้างและหน้าที่เป็นที่รู้จัก วิธีการสร้างทฤษฎี

ของพาร์สันพัฒนามาจากแนวความคิดแบบรวบยอดต่าง ๆ ซึ่งมาจากความจริงในทางวิทยาศาสตร์ กล่าวถึงหน่วยของการกระทำในลักษณะที่บุคคลมีทางเลือกหลายทาง ในการเข้าหาเป้าหมายใน หน่วยของการกระทำที่ประกอบไปด้วย บุคคลหรือผู้กระทำ การเข้าหาเป้าหมาย วิธีการในการ บรรลุวัตถุประสงค์ภายใต้สถานการณ์ต่าง ๆ และผู้กระทำจะถูกควบคุมโดยบรรทัดฐาน ค่านิยม และความคิดต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งในโครงสร้างต้องเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจในการเข้าหาเป้าหมาย สถานภาพและบทบาทของผู้กระทำที่แตกต่างกันไปในแต่ละระบบสังคม

2. ทฤษฎีปรากฏการณ์นิยม

เกิดจากการที่มนุษย์เป็นผู้สร้างความเสียหายต่าง ๆ ในสังคมจุดสนใจอยู่ที่การดำเนิน ชีวิตช่วงใดช่วงหนึ่ง หรือชีวิตประจำวันเป็นการศึกษาคำพูดเรื่องราวระเบียบแบบแผนการกระทำ สิ่งต่าง ๆ ของมนุษย์ในช่วงนั้น นักสังคมวิทยาทำการศึกษาค้นในชุมชนกลุ่มคนที่เป็เป้าหมาย ของตนไปใช้เอาทฤษฎีของตนเป็นกรอบความคิด แล้วนำข้อมูลจากชาวบ้านมาสนับสนุนกรอบ ความคิดทฤษฎีของตน ซึ่งทฤษฎีนี้อาจสร้างได้จาก

- 2.1 ระเบียบแบบแผนและการเปลี่ยนแปลงของสังคมขึ้นอยู่กับความต้องการความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนนั้น
- 2.2 ผู้นำเกิดจากประเพณีที่ปฏิบัติหรือการยอมรับของสมาชิกในชุมชน
- 2.3 อำนาจของคนหรือกลุ่มคนขึ้นอยู่กับความสามารถในการทำให้ผู้อื่นยอมรับ
- 2.4 ปัญหาสังคมเกิดจากการยอมรับ ของกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากสิ่งที่เรียกว่า ปัญหา นั้น
- 2.5 พฤติกรรมทางสังคมขึ้นอยู่กับประเพณีปฏิบัติสืบเนื่องต่อกันมา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

เมื่อทราบถึงวิธีการ ได้มาซึ่งกองทุนและคณะกรรมการกองทุนที่มีระเบียบขั้นตอนต่าง ๆ กำหนดเอาไว้แล้ว ในบทที่ 3 จะกล่าวถึงวิธีการดำเนินการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านเกี่ยวกับการประเมิน ตัวแปร ตัวชี้วัดการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิธีการประเมินโครงการ

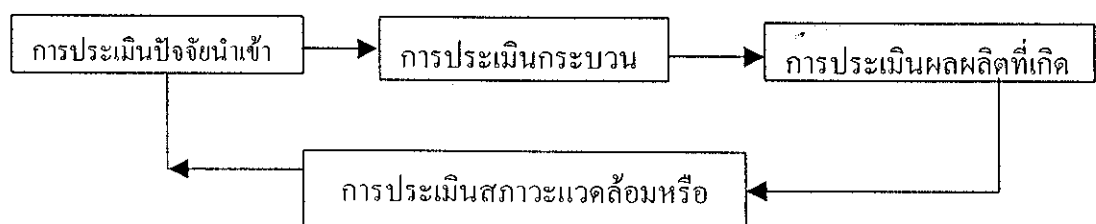
เป็นการกำหนดแนวทางการประเมินโครงการที่เหมาะสม เพื่อให้ได้รับข้อมูลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์ของโครงการ การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านใช้วิธีการประเมินเชิงระบบ โดยใช้แนวคิดทฤษฎีแบบชีพพีโมเดลเป็นแนวทางการประเมินซึ่งผู้เขียนได้แบ่งการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านออกเป็น ดังนี้คือ

1.1 การประเมินสถานะแวดล้อมหรือบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินสภาพทั่วไปของชุมชนที่อยู่รอบ ๆ หน่วยระบบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1.2 การประเมินปัจจัยนำเข้าหรือปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยนำเข้าทั้งปวงของหน่วยระบบการบริหารจัดการ

1.3 การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุน

1.4 การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลผลิตทั้งหมดที่เกิดขึ้นในหน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุน

3.1 แผนภาพการประเมินแบบชีพพีโมเดล
(หน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน)

แนวความคิดเกี่ยวกับการประเมิน ผู้เขียนได้แบ่งออกเป็นสิ่งที่ต้องการประเมินกับการดำเนินการประเมิน ดังนี้คือ

1) สิ่งที่ต้องการประเมิน ได้แก่

1.1 จุดประสงค์ของการประเมิน (Objective) เป็นการบ่งบอกเป้าหมายและสิ่งที่ต้องการประเมิน ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านจะประเมินผลการดำเนินงานของกองทุนว่า จะบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการตามรูปแบบชีพโฟมเดล

1.2 ตัวชี้วัด (Indicators) คือข้อความที่ระบุประเด็นที่ต้องการประเมินจะบรรลุวัตถุประสงค์สำเร็จตามเกณฑ์ การกำหนดค่าตัวชี้วัดสามารถจำแนกเป็น 2 ลักษณะดังนี้

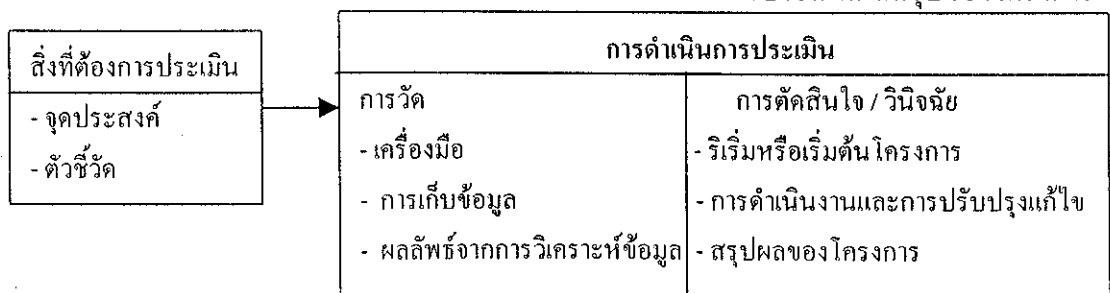
(1) การกำหนดค่าของตัวชี้วัดในเชิงคุณภาพ เป็นการกำหนดค่าตัวชี้วัดเป็นตัวเลขโดยใช้ค่าสถิติเป็นร้อยละ

(2) การกำหนดค่าของตัวชี้วัดในเชิงคุณภาพ เป็นการกำหนดค่าตัวชี้วัดในลักษณะของข้อความที่ระบุความคิดเห็น จากการสัมภาษณ์การสังเกตตามความคิดเห็นรายบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ซึ่งในบางกรณีอาจจะต้องแปลงค่าในเชิงคุณภาพเป็นค่าเชิงปริมาณให้อยู่ในรูปแบบร้อยละ

2) ขั้นตอนการประเมินแบ่งออกเป็น

2.1 ขั้นการวัด (Measurement) เพื่อหาปริมาณและคุณภาพมีกระบวนการสำคัญ 2 ประการคือการสร้างเครื่องมือและการออกแบบการเก็บข้อมูล เครื่องมือที่สร้างจะต้องสอดคล้องและเหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการวัด เครื่องมือวัดข้อมูลเชิงคุณภาพมักนิยมใช้การสังเกต การสัมภาษณ์ ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณวัดได้จาก 2 วิธีคือ วิธีปรนัยกับวิธีอัตนัย ข้อมูลที่ได้จากกระบวนการวัดจะเป็นข้อมูลในกระบวนการวิเคราะห์แล้วจึงเข้าสู่กระบวนการตัดสินใจ

2.2 ขั้นการตัดสินใจ (Judgement) เป็นการวินิจฉัยเพื่อพิจารณาคุณค่าของโครงการ โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์หรือตัวชี้วัดตามจุดประสงค์ในการตัดสินใจ ซึ่งจะสอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการประเมิน การประเมินโครงการจะมีการประเมินเพื่อตัดสินใจใน 3 ลักษณะคือ การประเมินเพื่อริเริ่มโครงการ การประเมินกระบวนการดำเนินงานและการประเมินผลสรุปของโครงการ

3.2 แผนภาพเกี่ยวกับแนวคิดการประเมิน

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร (Population) คือสมาชิกทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ปฏิบัติงาน การประเมินประชากรจะต้องใช้งบประมาณและเวลาค่อนข้างมาก และการกำหนดประชากรเพื่อให้รับทราบเกี่ยวกับขอบเขตการปฏิบัติงานการเก็บข้อมูล

2.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample) คือสมาชิกบางส่วนของประชากรที่ผู้เขียนเลือกมาเป็นตัวแทนในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งเป็นตัวแทนที่ดีของประชากร เช่น คณะกรรมการกองทุนสมาชิกกองทุน โดยกลุ่มตัวอย่างจะทำการเก็บข้อมูล 50% ของครัวเรือนทั้งหมด

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

3.1 ตัวแปร (Variable) คือคุณลักษณะใด ๆ ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่อาจจะเหมือนหรือแตกต่างกันและเป็นกลุ่มข้อมูลประเภทเดียวกันตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ในการอ้างถึงหรือนำไปวิเคราะห์ข้อมูล ในการประเมินกองทุนตัวแปรเป็นแบบคุณลักษณะ เช่น เพศ วัย การศึกษา เจตคติ ฯลฯ ซึ่งตัวแปรเหล่านี้ล้วนมีผลต่อการดำเนินงานของกองทุนได้

การแจกแจงตัวแปรและลักษณะค่าของตัวแปรที่จะให้ข้อมูลเกี่ยวกับการบรรลุวัตถุประสงค์ 5 ข้อ ของบทที่ 1 การแสดงลักษณะของค่าตัวแปรเพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลและเขียนสรุปผล

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อทราบขั้นตอนการได้มาของกองทุนและคณะกรรมการกองทุนทัศนคติที่มีต่อกองทุนความรู้ความเข้าใจในหลักการของกองทุน อันได้แก่

1.1 การเกิดกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การมีกองทุนหมู่บ้าน	- มีกองทุนอยู่ก่อนแล้วก็กองทุน - มีกองทุนขึ้นมาใหม่จากเงินกองทุน 1 ล้านบาท
2. การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน	- มีการพัฒนาอาชีพ สร้างงานสร้างรายได้ - มีสวัสดิภาพของสมาชิกกองทุน
3. การได้รับการส่งเสริมจัดตั้งกองทุน	- ส่วนราชการให้ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินการ ขอรับเงินกองทุน

1.2 การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
คณะกรรมการหมู่บ้านและ ชาวบ้าน	- ผู้ที่มีคุณสมบัติตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน

1.3 ทักษะความรู้ความเข้าใจในหลักการของกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การมีความรู้ความเข้าใจในหลัก ของกองทุน	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน - มีบุคคลผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับกองทุนให้ความรู้ - อื่น ๆ ในบร.3

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 การทราบถึงปัญหาอุปสรรคที่มีผลต่อการพัฒนากองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. กฎระเบียบข้อบังคับ	- ระยะเวลาการชำระเงินกองทุน - การกำหนดอัตราดอกเบี้ยวงเงินกู้และการปรับเงิน
2. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้	- มีองค์ผู้ประกอบอาชีพเดียวกันในหมู่บ้าน - มีหน่วยงานราชการมาให้ความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 วิธีการบริหารจัดการกองทุนให้ประสบความสำเร็จและการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

3.1 ระบบการบริหารกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. คณะกรรมการบริหาร จัดการกองทุน	- มีคณะกรรมการบริหารกองทุน - จำนวนคณะกรรมการบริหารกองทุน - มีการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนตาม ระเบียบกองทุนหมู่บ้าน
2. ระเบียบการบริหารจัดการกองทุน	- มีระเบียบการบริหารกองทุน - มีการร่วมกันสร้างระเบียบ
3. การจัดสรรผลประโยชน์	- ตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้าน

3.2 ผลการดำเนินการ

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การดำเนินงานของคณะกรรมการ กองทุน	- มีการประชุมของคณะกรรมการ - มีการรับสมาชิก - มีการจัดทำบัญชีเป็นปัจจุบัน - มีการรับฝากเงิน
2. การตัดสินใจกู้	- มีระเบียบการกู้และขอกู้ - มีระเบียบการคิดอัตราดอกเบี้ย - จำนวนผู้กู้ที่ได้รับการพิจารณา - จำนวนผู้กู้ที่พอใจและไม่พอใจกับการพิจารณาเงินกู้
3. ยอดเงินในปัจจุบันของกองทุน หมู่บ้าน	- จำนวนสมาชิกกองทุน - จำนวนเงินออมและเงินทุน - ยอดเงินคงเหลือของกองทุน 1 ล้านบาท

วัตถุประสงค์ข้อที่ 4 การพัฒนากองทุนและการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน

4.1 การพัฒนากองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. หลักการสำคัญ	- วัตถุประสงค์ของกองทุน
2. แนวโน้มความเข้มแข็ง ของกองทุน	- มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุน - มีสมาชิกในหมู่บ้านมาสมัครเป็นสมาชิก กองทุนเพิ่มขึ้น - สมาชิกชำระเงินกู้พร้อมดอกเบี้ยตามกำหนด

4.2 การมีส่วนร่วมของชาวบ้าน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
การจัดการประชุมเวทีชาวบ้านและ การจัดประชุมกลุ่มอาชีพ	- การเข้าฟังการประชุมพร้อมกับข้อเสนอ แนะการพัฒนากองทุน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 5 การเปรียบเทียบความเข้มแข็งของหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกับความเข้มแข็งตามทัศนะของชาวบ้าน

5.1 ความเข้มแข็งของหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

1. มีความสามัคคี, 2. มีความซื่อสัตย์ 3. ยกย่องคนทำดี 4. มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 5. มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม 6. มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ 7. ครอบครัวมีความอบอุ่น 8. มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร 9. มีการประชุมรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก 10. มีการช่วยเหลือเด็ก สตรี และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส 11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม 12. มีแผนงานชุมชนโดยสมาชิก	- ลักษณะของค่าตัวบนตัวแปรใน บร.2

5.2 ความเข้มแข็งตามทัศนะของชาวบ้าน

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

ความเข้มแข็งของหมู่บ้าน - สรุปทัศนะของชาวบ้านตามแบบ บร. 7

3.2 ตัวชี้วัด (Indicators) คือข้อความที่ต้องการประเมินจะบรรลุผลตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ตัวชี้วัดจะจำแนกได้เป็น 2 ประเภทคือ ตัวชี้วัดด้านกายภาพ เช่น จำนวนเงินและบุคคลที่ได้กู้เงิน และตัวชี้วัดด้านคุณลักษณะ เช่น ความคิดเห็นที่มีต่อสิ่งนั้น ๆ การยอมรับผลการตัดสินใจของสมาชิกส่วนมาก

ประเภทของตัวชี้วัดชี้วัดสามารถจำแนกได้ดังนี้

1) จำแนกตามลักษณะของตัวชี้วัด ได้แก่

- 1.1 ตัวชี้วัดโดยตรง เป็นสิ่งที่ระบุสิ่งที่เกิดขึ้นโดยตรงในประเด็นในการประเมิน
- 1.2 ตัวชี้วัดใกล้เคียง เป็นตัวชี้วัดที่ระบุสิ่งที่เกิดขึ้นโดยใช้ข้อมูลที่สามารถสื่อความหมายที่จะนำไปสู่ประเด็นในการประเมินได้
- 1.3 ตัวชี้วัดผสม เป็นตัวชี้วัดที่สามารถจำแนกออกเป็นส่วนย่อย ๆ ที่เมื่อนำมาพิจารณาในภาพรวมแล้วสามารถที่จะสรุปผลที่จะนำไปสู่ประเด็นในการประเมินได้

2) จำแนกตามลักษณะของกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- 2.1 ตัวชี้วัดทางเศรษฐกิจ เป็นตัวชี้วัดที่ระบุประเด็นที่เกี่ยวข้องทางด้านเศรษฐกิจ อาทิ สถานการณ์การลงทุน การออมเงินของประชาชน อัตราการมีรายได้เฉลี่ย
- 2.2 ตัวชี้วัดทางสังคม เป็นตัวชี้วัดที่ระบุประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสังคม เช่น ความหนาแน่นของการตั้งบ้านเรือน ความสามัคคี
- 2.3 ตัวชี้วัดทางการเมือง เป็นตัวชี้วัดที่ระบุประเด็นที่เกี่ยวข้องทางสังคม เช่น การไปเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อัตราการเปลี่ยนแปลงพรรคการเมืองในท้องถิ่น

3) ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านได้แก่

- 3.1 ตัวชี้วัดของปัจจัยนำเข้า (Input Indicators) เป็นตัวชี้วัดที่ระบุความสอดคล้องของประสิทธิภาพหรือประสิทธิผลของปัจจัยนำเข้ากับผลที่ได้รับ
- 3.2 ตัวชี้วัดของกระบวนการ (Process Indicators) เป็นตัวชี้วัดที่ระบุกระบวนการดำเนินการ ในแต่ละช่วงเวลาว่ามีความสำเร็จมากหรือน้อยเพียงใด
- 3.3 ตัวชี้วัดของผลผลิต (Product Indicators) เป็นตัวชี้วัดที่ระบุจำนวนหรือคุณภาพของผลผลิตที่ได้รับหลังจากโครงการดำเนินการจนสิ้นสุดลง หรือที่วัดจากผลโดยตรงและผลโดยอ้อม
- 3.4 ตัวชี้วัดบริบท(Context Indicators) ที่วัดจากบริบทระดับประเทศและระดับหมู่บ้าน

ตัวชี้วัดการประเมินโดยภาพรวมและตัวแปรที่ศึกษา

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามแนวคิดเชิงระบบ โดยผู้เขียนพิจารณาระบบจากหน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ตามกรอบความคิดทฤษฎีที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น ซึ่งได้รายการประกอบไปด้วยตัวชี้วัดและตัวแปรจำนวน 4 หมวด คือ

1. ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วยตัวแปรต่อไปนี้
  - 1.1 นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชน
  - 1.2 เงิน 1 ล้านบาท
  - 1.3 คณะกรรมการกองทุน
  - 1.4 กฎระเบียบข้อบังคับ
  - 1.5 ผู้สมัครขอกู้

2. ตัวชี้วัดของกระบวนการ ประกอบด้วยตัวแปรต่อไปนี้
  - 2.1 การบริหารจัดการกองทุน
  - 2.2 การคัดเลือกผู้กู้
  - 2.3 การจัดทำบัญชี

3. ตัวชี้วัดของผลผลิต ของหน่วยระบบแบ่งออกเป็น 3 ด้านดังนี้
  - 3.1 ผลโดยตรงได้แก่
    - จำนวนผู้กู้
    - ยอดเงินให้กู้
  - 3.2 ผลกระทบโดยตรง ได้แก่
    - จำนวนผู้กู้
    - จำนวนทุนสะสมของหมู่บ้าน
    - การเกิดจากใหม่ ๆ ของหมู่บ้าน
  - 3.3 ผลกระทบโดยอ้อมได้แก่
    - กองทุนหมู่บ้านมีศักยภาพและความเข้มแข็ง
    - ท้องถิ่นมีเครือข่ายการเรียนรู้

4. ตัวชี้วัดบริบท ของระบบกองทุนหมู่บ้าน

บริบทระดับท้องถิ่น หรือตัวบริบทระดับท้องถิ่น ประกอบด้วยตัวแปรดังนี้

  - ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน
  - สภาพปัจจุบัน
  - ด้านเศรษฐกิจและสังคม
  - ด้านวัฒนธรรม

- ด้านลักษณะที่เป็นศักยภาพที่ดี
- ด้านที่สื่อให้เห็นถึงความไม่เข้มแข็งของหมู่บ้าน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการใด ๆ จำเป็นต้องมีเครื่องมือมากมายหลายชนิดและผู้ประเมินต้องเลือกไปใช้ให้เหมาะสมกับการเก็บข้อมูลสำหรับการศึกษาปัญหา เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีคุณภาพ เครื่องมือเหล่านี้ต้องมีประสิทธิภาพ และมีความสอดคล้องกับลักษณะของข้อมูลแต่ละประเภทด้วย

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1) แบ่งตามวิธีการสร้าง สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1.1 เครื่องมือแบบมาตรฐาน เป็นเครื่องมือที่ใช้เทคนิคและวิธีการสร้างอย่างเป็นระบบ มีการนำไปทดลองใช้เพื่อวิเคราะห์หาคุณภาพและประสิทธิภาพของเครื่องมือนั้นก่อนนำไปใช้จริง เครื่องมือสำหรับการประเมินมีทั้งทางด้านวิทยาศาสตร์และทางสังคมศาสตร์

1.2 เครื่องมือวัดแบบเฉพาะกิจ เป็นเครื่องมือที่สร้างขึ้นมาเพื่อใช้ศึกษาค้นคว้าเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ซึ่งเมื่อได้ผลการศึกษามาที่ต้องการแล้วก็จะไม่ถูกนำมาใช้อีก ผลที่ได้จากการวัดก็มีความน่าเชื่อถือได้ระดับหนึ่ง และถ้ามีการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องแล้วอาจได้เครื่องมือที่เป็นมาตรฐานได้

4.2 แบ่งตามลักษณะการใช้ สามารถแบ่งเครื่องมือได้ 2 ประเภทคือ

1) เครื่องมือวัดทางวิทยาศาสตร์ เป็นเครื่องมือวัดที่มีการกำหนดหน่วยสัดส่วนการวัด และสิ่งที่ใช้ได้อย่างแน่นอนชัดเจน เครื่องมือวิจัยแบบนี้ผู้วิจัยไม่จำเป็นต้องสร้างขึ้นมาใช้เอง เพราะมีความแม่นยำและมีความเที่ยงตรงในการวัดสูง

2) เครื่องมือวัดทางสังคมศาสตร์ เนื่องจากพฤติกรรมของมนุษย์เป็นสิ่งที่ไม่มีเครื่องมือใด ๆ วัดค่าออกมาได้อย่างถูกต้อง และข้อมูลที่เก็บได้จะมีความถูกต้องในช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น ดังนั้นจึงต้องอาศัยองค์ประกอบหลาย ๆ อย่างในการนำเครื่องมือไปใช้ได้แก่ พฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่าง เทคนิคการเก็บข้อมูล เหล่านี้ล้วนมีผลต่อการนำเครื่องมือทางสังคมศาสตร์ ซึ่งได้แก่ การสัมภาษณ์ การสังเกต และการใช้มาตราจัดอันดับค่าในระดับต่าง ๆ เช่น มาก ปานกลาง น้อย แล้วจึงนำมาประมวลผลเป็นร้อยละ

และเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบรายงานต่าง ๆ มีดังนี้

1. แบบรายงาน บร.1 (แบบเก็บข้อมูลบริบทหมู่บ้าน)

2. แบบรายงาน บร. 2 (แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้าน)
3. แบบรายงาน บร.3 (แบบรายงานความรู้ความเข้าใจทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน)
4. แบบรายงาน บร.4(แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน)
5. แบบรายงาน บร.5 (แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน)
6. แบบรายงาน บร.6 (แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน)
7. แบบรายงาน บร. 7(แบบรายงานผลการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของหมู่บ้านตามทัศนะของประชาชน)
8. แบบรายงาน บร. 8(แบบรายงานโครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์)
9. แบบรายงาน บร. 9(แบบบันทึกการสัมภาษณ์)
10. แบบรายงาน บร. 10(แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน)
11. แบบรายงาน บร. 11(แบบเจาะศึกษารายกรณี)
12. แบบรายงาน บร. 12(การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน)

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ข้อมูล (Data) ข้อความที่เก็บรวบรวมที่แบ่งเป็นกลุ่มที่ได้จากข้อเท็จจริง จากการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากกลุ่มเป้าหมาย หรือเอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลที่ได้สามารถจัดกลุ่มได้อย่างชัดเจน เช่น เพศ อายุ เพื่อนำมาใช้ในการตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการประเมิน สามารถ

ข้อมูลแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

1) **ข้อมูลเชิงปริมาณ** เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้เป็นตัวเลขได้อย่างชัดเจน เป็นข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติได้หลายวิธี เช่น รายได้ของชาวบ้าน จำนวนสมาชิกกองทุน เพื่อที่จะนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ

2) **ข้อมูลเชิงคุณภาพ** เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากข้อความที่เขียนบรรยายเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในประเด็นที่กำหนด ข้อมูลประเภทนี้ได้แก่ ความเข้าใจของชาวบ้านเกี่ยวกับกองทุน การเปลี่ยนแปลงของชุมชนหลังจากหมู่บ้านได้รับเงินกองทุน

5.2 **แหล่งข้อมูล** หมายถึงแหล่งที่เก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ผู้ประเมินต้องการ ซึ่งได้แก่ บุคคล เอกสาร หรือสถานการณ์ที่สามารถให้ข้อมูลได้ เพื่อใช้ตอบประเด็นคำถามตามแบบ บร.ต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ โดยแบ่งแหล่งข้อมูลออกดังนี้คือ

1) **แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ** คือข้อมูลที่ผู้ประเมินเก็บรวบรวมโดยตรงจากกลุ่มเป้าหมายด้วยตนเอง เช่น การสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน สมาชิกกองทุน

2) แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ คือข้อมูลที่ผู้ประเมินเลือกใช้ข้อมูลจากแหล่งที่มีผู้เก็บรวบรวมไว้อยู่ก่อนแล้ว และมีการสรุปผลเอาไว้เช่น ข้อมูลความจำเป็นขั้นพื้นฐาน (จปฐ.)

ส่วนวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมีหลายวิธีและวิธีที่ผู้ประเมินกองทุนหมู่บ้านที่รับผิดชอบ เลือกใช้ได้แก่

1) การสัมภาษณ์ เป็นการถามตอบโดยตรงอย่างมีจุดมุ่งหมายที่ผู้ประเมินต้องการ และในประเมินกองทุนใช้วิธีการสัมภาษณ์รายบุคคลกับกลุ่มบุคคลตามแบบ บร.ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

2) การสังเกต เพื่อสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างแต่ละคน ซึ่งการสังเกตแบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมกับการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

3) การจัดการประชุมเวทีประชาคม ประชุมชาวบ้าน การจัดเวที AIC เพื่อวางแผนแม่บทหมู่บ้านในระดับหมู่บ้าน

6. การวิเคราะห์ข้อมูล(Analysis of data)

การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นกระบวนการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาจัดกระทำให้เป็นระบบระเบียบ เพื่อสะดวกและง่ายต่อการทำความเข้าใจแปลความและสรุปผล โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนของการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล การจำแนกประเภทของข้อมูลแล้วนำมาดำเนินการวิเคราะห์ โดยการเลือกใช้ค่าสถิติที่เหมาะสมกับจุดประสงค์ระดับของข้อมูล ทั้งนี้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ออกเป็น 2 ประเภทได้แก่

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของตัวเลขแล้วสรุปใช้ค่าทางสถิติ เพื่อที่จะนำค่าสถิติไปใช้ตอบคำถามในประเด็นที่ต้องการ โดยแบบรายงานที่เก็บข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ บร.3 บร.4 บร.5 บร.6 บร.9 และ บร.11 ซึ่งเป็นข้อมูลของกองทุนหมู่บ้าน

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เป็นกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลที่อยู่ในลักษณะของข้อความที่เขียนบรรยายความคิดเห็น ในประเด็นที่กำหนดแล้วสรุปผลลดหย่อนการประมวลความคิดเห็นเป็นข้อความที่จะนำไปใช้อธิบายในประเด็นที่ต้องการ โดยแบบรายงานที่เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ บร.1 บร.2 บร.7 บร.9 และบร.12 ซึ่งเป็นข้อมูลหมู่บ้าน

ส่วน บร.8 เป็นรายงานจัดทำแผนธุรกิจหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นข้อมูลเชิงปริมาณ และ บร.10 เป็นรายงานสรุปผลการเรียนรู้การปฏิบัติงานในหมู่บ้านเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุน เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ และทั้ง บร. 8 และ บร. 10 เป็นข้อมูลที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์การติดตามการประเมินโครงการ

บทที่ 3 ได้กล่าวถึงรูปแบบการประเมินเครื่องมือตัวแปร ตัวชี้วัด และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดเป็นวิธีการดำเนินการประเมินโครงการ ในบทที่ 4 จะแสดงผลการติดตามการประเมินโครงการโดยภาพรวม และการประเมินบริบทชุมชน ประมวลผลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้ผู้ ผลที่เกิดจากโครงการและการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. ผลการประเมินบริบทชุมชนหรือบริบทระดับหมู่บ้าน

1.1 ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้าน บ้านส่องเหนือแต่เดิมเป็นส่วนหนึ่งของบ้านส่อง หลังจากได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครอง อันเนื่องมาจากจำนวนประชากรและครัวเรือนมีจำนวนมากขึ้น จึงทำให้บ้านส่องแบ่งออกเป็น 2 หมู่บ้านคือ บ้านส่องเหนือกับบ้านส่องใต้ที่มีอาณาเขตติดต่อกัน หมู่บ้านส่องเหนือเริ่มก่อตั้งเป็นหมู่บ้านในปี พ.ศ. 2515 ด้วยจำนวนครัวเรือนประมาณ 30 ครอบครัวยุ

1) การขยายตัวของชุมชน สมัยก่อนหมู่บ้านจะตั้งกระจุกกระจายไม่รวมเป็นกลุ่ม บางบ้านอยู่ใกล้เขตวัดหรืออยู่ร่วมกับญาติ หลังจากจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นบุคคลในครอบครัวแต่งงานและมีรายได้จึงได้มีการสร้างบ้านเรือนเพิ่มขึ้น แต่ขยายอยู่ในอาณาเขตบ้านของตน จึงทำให้หมู่บ้านมีการขยายตัวออกมามากขึ้นปัจจุบัน

2) ลักษณะชุมชน การสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยจะอยู่เป็นกลุ่ม ตามลักษณะเครือญาติของตนเองบ้านที่สร้างจะมีลักษณะเป็นบ้านไม้ชั้นเดียวได้ดูสูงหลังคามุงสังกะสีบริเวณบ้านส่วนใหญ่จะปลูกผักสวนครัว

1.2 สภาพปัจจุบันของหมู่บ้าน

1) ระบบนิเวศน์ของหมู่บ้าน ท่าเลที่ตั้งของหมู่บ้านจะตั้งอยู่บนเนินสูงกว่าท้องนาเล็กน้อย ซึ่งอาจจะดูเหมือนออกอยู่ในแนวระนาบเดียวกัน และหมู่บ้านจะตั้งอยู่ใกล้กับสายน้ำที่ใช้ในการทำเกษตรของหมู่บ้าน

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือติดกับหมู่บ้านลำเชิงไกล ม.9

ทิศใต้ติดกับหมู่บ้านส่องใต้ ม.3

ทิศตะวันออกติดกับบ้านโคกสูง ม8

ทิศตะวันตกติดกับเขต ต.กำแพง อ.โนนไทย

2) สภาพที่ดิน ที่ดินส่วนใหญ่ในหมู่บ้านจะมีเอกสิทธิ์เป็นส่วนมาก โดยแบ่งเป็นโฉนด 1.990 ไร่ ที่ สปก. 135 ไร่ และไม่มีเอกสิทธิ์ 50 ไร่ ที่ดินส่วนใหญ่ใช้ในการเกษตรร้อยละ 90 ซึ่งจัดเป็นพื้นที่นา 2.050 ไร่ และในหมู่บ้านมีการถือครองที่ดินในจำนวนต่าง ๆ ดังนี้คือ

- จำนวน 5 ไร่ มีจำนวน 7 ครอบครัว
- จำนวน 6-10 ไร่ มีจำนวน 64 ครอบครัว
- จำนวน 11-12 ไร่ มีจำนวน 40 ครอบครัว
- จำนวน 21-50 ไร่ มีจำนวน 15 ครอบครัว
- จำนวน 50 ไร่ มีจำนวน 4 ครอบครัว

3) ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะ ตั้งแต่อดีตที่ตั้งหมู่บ้าน ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะของหมู่บ้านจะอยู่บริเวณป่าโพธิ์และมีสัตว์ต่าง ๆ มากมาย เช่น กระรอก กระแต ตัวกะปอม กล้วยอยู่ แต่ในปัจจุบันไม่มีป่าอยู่แล้ว เนื่องจากความเจริญในหมู่บ้าน ในพื้นที่ว่างหมู่บ้านนำมาพัฒนาเป็นศาลาประชาคม ที่ตั้งแห่งค้ำน้ำปะปาประจำหมู่บ้านและลานกีฬาของเยาวชน

4) การศึกษา ในหมู่บ้านไม่มีสถานศึกษา เด็กจึงได้รับการศึกษานอกหมู่บ้านได้แก่โรงเรียนบ้านโคกสูงในระดับประถม โรงเรียนบุญเหลือวิทยานุสรณ์ในระดับมัธยมศึกษา และสถานศึกษาในระดับสูงกว่านี้จะไปเรียนในตัวจังหวัด โดยที่เด็กในหมู่บ้านได้รับการศึกษาในชั้นต่าง ๆ ดังนี้

- ป.1 - ป.6 จำนวน 47 คน
- ม.1 - ม.6 จำนวน 33 คน
- อนุปริญาจำนวน 6 คน
- ปริญาตรี จำนวน 2 คน

2) ลักษณะประชากร ในหมู่บ้านส่องเหนือมีครัวเรือนทั้งหมด 140 ครัวเรือน มีประชากรทั้งหมด 622 คน แบ่งเป็นชาย 279 คนหญิง 343 คน คิดเป็นเพศหญิงร้อยละ 55 กลุ่มอายุส่วนใหญ่อยู่ในช่วงประมาณ 18 - 50 ปี และครอบครัวมีฐานะยากจนในปัจจุบันได้รับการสงเคราะห์จากรัฐ จำนวน 5 ครอบครัว และมีคนพิการจำนวน 2 คน ซึ่งไม่ได้เรียนหนังสือทั้ง 2 คน

ตารางที่ 1 รายชื่อคณะกรรมการหมู่บ้านส่องเหนือ

ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง
1. นายบุญช่วย แยกโคกสูง	ผู้ใหญ่บ้าน
2. นายเพชร โสนรินทร์	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
3. นายสำราญ ทิพย์ประเสริฐ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน
4. นายสำเรียง หีบโคกสูง	กรรมการ
5. นายศักดิ์ คุดหมื่นไว	กรรมการ
6. นายवाद ปลอดโคกสูง	กรรมการ
7. นายจ่าง สำราญโคกสูง	กรรมการ
8. นายใหญ่ ปลอดโคกสูง	กรรมการ
9. นายบุญช่วย นาคโคกสูง	กรรมการ
10. นายทองหล่อ กระจ่างโพธิ์	กรรมการ
11. นางเกษแก้ว อาภาทิพอนุกุล	กรรมการ
12. นายเฉลียว พิณจ้อหอ	กรรมการ

3) แหล่งน้ำที่สำคัญในหมู่บ้าน ได้แก่ ฝายท่าเจ๊กหมี่ เป็นสระน้ำที่ใช้ในการผลิตปะปาหมู่บ้าน และมีสายน้ำที่ใช้ในการเกษตรจำนวน 2 สายคือ ลำน้ำคั้งและลำน้ำเหมือง แต่ในปัจจุบันลำน้ำคั้งไม่มีน้ำเพราะปริมาณน้ำไม่เพียงพอไหลผ่านตามเส้นทางได้ ส่วนลำน้ำเหมืองก็มีปริมาณน้ำไม่มากจึงถูกใช้ในการเพาะปลูกผักเท่านั้น

4) ด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่ อาชีพการทำนา 130 ครอบครัว อาชีพค้าขาย 4 ครอบครัว อาชีพรับจ้าง 6 ครอบครัว ผู้มีอาชีพทำนาแต่ไม่มีที่เป็นของตัวเองมี 4 ครอบครัว

5) ระบบสาธารณูปโภค ได้แก่

- ระบบปะปา หมู่บ้านเริ่มปะปาที่ทำเป็นระบบในปี พ.ศ. 2528 ซึ่งนำน้ำจากฝายท่าเจ๊กหมี่มาผลิตที่แห่งค้ำบรวณปะปาโพธิ์

- ระบบไฟฟ้า ในหมู่บ้านเริ่มมีไฟฟ้าใช้ในปี พ.ศ. 2514 ซึ่งในปัจจุบันมีครบทุกหลังคาเรือน

- ถนน ในหมู่บ้านแกก่อนถนนเป็นทางเกวียนการเดินทางในหน้าฝนจะได้รับความลำบาก หลังจากได้การพัฒนาถนนในหมู่บ้านช่วงที่มีการตั้ง อบต.โคกสูง ถนนเริ่มมีการปรับปรุงในพ.ศ. 2537 เป็นถนนลูกรังยาว 395 เมตรและเป็นถนนคอนกรีตในปี พ.ศ. 2539

ยาว 1,300 เมตร ซึ่งถนนในหมู่บ้านยาวทั้งหมด 2,602 เมตร ในปัจจุบันยังมีถนนเป็นดินลูกรังอยู่บางส่วน

- การสื่อสาร ในหมู่บ้านไม่มีโทรศัพท์สาธารณะแต่จะมีโทรศัพท์ส่วนตัว 25 เครื่อง
- สุขภาพ หลังจากได้รับการส่งเสริมจากส่วนราชการ อนามัย สาธารณะ สุขในการให้ความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยการขับถ่ายและการป้องกันเชื้อโรคมาสู่คนจากแมลงวัน

1.3 ด้านเศรษฐกิจ ทั้งหมู่บ้านมีพื้นที่ทำการเกษตร 2,050 ไร่ เป็นที่นาทั้งหมด ผลิตด้านการทำนาทั้งหมู่บ้านปีละจำนวน 120 เกวียน นำไปขายจำนวน 70 เกวียน เก็บไว้รับประทานจำนวน 50 เกวียน รายได้ของชาวบ้านต่อปี 20,000 บาทและภาษีที่เรียกเก็บในหมู่บ้าน 7.750 บาทต่อปี

1.4 ด้านวัฒนธรรม วัดที่ชาวบ้านพากันไปทำบุญ คือ วัด โศกสูง ม.1 ซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับหมู่บ้านและในช่วงปีที่ผ่านมาชาวบ้านมีงานประเพณีที่สำคัญได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา นอกจากนี้ยังมีวันสำคัญเกี่ยวกับพัฒนาหมู่บ้าน ได้แก่ วันแม่แห่งชาติ วันพ่อแห่งชาติและวันปียมหาราชนอกจากนี้ยังมีประเพณีการเลี้ยงศาลตาปู่หลังเทศกาลสงกรานต์ ซึ่งเป็นศาลที่คอยปกป้องรักษาหมู่บ้าน

1.5 ด้านภูมิปัญญาชาวบ้าน ได้แก่ ด้านการแพทย์แผนไทย ซึ่งมีนายอิด เลี้ยงจ่อหอเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านหมอยากลางบ้านและหมอเลี้ยงขวัญ อายุ 70 ปี ที่ทำการรักษาชาวบ้านมานานกว่า 30 ปี แต่ในปัจจุบันไม่ได้ทำการรักษาแล้ว นอกจากคนในครอบครัวเพราะความเจริญก้าวหน้าทางการแพทย์และชาวบ้านนิยมไปรักษาที่โรงพยาบาล

1.6 ด้านลักษณะที่เป็นศักยภาพที่ดีของหมู่บ้าน ได้แก่ การมีคณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำชุมชนและกลุ่มกองทุนต่าง ๆ เช่น กลุ่มฌาปนกิจหมู่บ้าน กองทุนปะปาหมู่บ้าน เพราะเป็นการสร้างพื้นฐานการบริหารจัดการกองทุน

1.7 ด้านลักษณะที่สื่อถึงความไม่เข้มแข็งของหมู่บ้าน คือ ชาวบ้านไม่มีการรวมตัวก่อตั้งกลุ่มอาชีพในหมู่บ้าน เพราะไม่มีผู้ให้ความรู้และชาวบ้านไม่มีผู้เป็นแกนนำในการก่อตั้งกลุ่มพัฒนาอาชีพ ทำให้การพัฒนากองทุนยังไม่ประสบความสำเร็จ

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองโดยภาพรวม มีดังนี้
ผลการประเมินหน่วยระบบการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้าน ได้แก่

2.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบ พบว่า

1) นโยบายของรัฐบาลด้านการพัฒนาชุมชน จากการสัมภาษณ์และเปิดเวทีชาวบ้านพบว่า ชาวบ้านมีความเข้าใจในนโยบายกองทุนหมู่บ้านที่ทางรัฐบาลจัดสรรมาให้ เพื่อนำไปพัฒนาอาชีพสร้างงานสร้างรายได้ ลดรายจ่าย และช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาส โดยแต่ละหมู่บ้านแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนขึ้นมาบริหารจัดการ ภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับที่ทำร่วมกัน

2) เงิน 1 ล้านบาท เป็นเงินที่รัฐบาลจัดสรรมาให้แต่ละหมู่บ้านนำไปใช้พัฒนาให้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน โดยเงิน 1 ล้านบาทต้องคงอยู่และเพิ่มจำนวนขึ้นพร้อมกับความเป็นอยู่ของชาวบ้านที่ดีขึ้น

3) คณะกรรมการกองทุน เป็นบุคคลที่มีคุณสมบัติตามระเบียบของกองทุนและชาวบ้านเห็นพร้อมให้ดำรงตำแหน่งต่าง ๆ ในกองทุน

4) กฎระเบียบข้อบังคับ เกิดจากคณะกรรมการกองทุนกับสมาชิกกองทุนและชาวบ้านช่วยกันพิจารณาระเบียบต่าง ๆ ตามแนวทางระเบียบกองทุนหมู่บ้านฯ โดยมีพัฒนาการอำเภอกับคณะกรรมการระดับจังหวัดให้คำแนะนำวิธีการเขียนระเบียบที่ถูกต้อง

2.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบ

1) กระบวนการบริหารจัดการกองทุน ประกอบไปด้วย คณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุน กฎระเบียบข้อบังคับ จากการดำเนินงานที่ผ่านมากองทุนได้ดำเนินการในเรื่อง การรับสมาชิกกองทุน การพิจารณาเงินกู้ให้กับสมาชิกกองทุน

2) กระบวนการพิจารณาเงินกู้ คณะกรรมการพิจารณาจากการเขียนโครงการที่ขอกู้กับความสมบูรณ์ของเอกสารที่ยื่นมาด้วย และเงินที่กู้ไปต้องนำไปปฏิบัติจริง ซึ่งทั้งหมดสังเกตจากพฤติกรรมประกอบอาชีพในหมู่บ้านของแต่ละคน

3) ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่

3.1 ผลกระทบโดยตรง พบว่า จำนวนผู้กู้ทั้ง 3 ครั้ง รวม 65 รายและคณะกรรมการอนุมัติให้กู้ทุกราย ยอดเงินให้กู้ 915,000 บาท และยอดเงินคงเหลือ 85,000 บาท เพราะกองทุนยังไม่มีกรเก็บออมทรัพย์ของกลุ่มสมาชิกกองทุน นอกจากเงินค่าสมัครเป็นสมาชิกกองทุนจำนวน 8,680 บาท

3.2 ผลกระทบโดยตรง พบว่า คณะกรรมการอนุมัติเงินกู้ทุกราย ส่วน การเกิดกิจการใหม่ ๆ มีร้านขายของชำเพิ่ม 3 ร้าน นอกจากนั้นจะนำไปประกอบอาชีพทางเกษตร กรรมเช่น ทำนา เลี้ยงสัตว์

3.3 ผลกระทบทางอ้อม พบว่า หมู่บ้านมีศักยภาพที่สามารถพัฒนา กองทุนได้ด้วยดีในอนาคต ถ้ามีการปรับปรุงเปลี่ยนกฎระเบียบข้อบังคับของกองทุน ให้สอดคล้อง กับการประกอบอาชีพของสมาชิกและการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ยังไม่ประสบความสำเร็จ เนื่อง จากการขาดผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการให้คำแนะนำที่ดีเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้อาชีพต่าง ๆ ได้แก่ อาชีพเลี้ยงสัตว์ อาชีพทำ การเกษตร อาชีพรับเหมาก่อสร้าง และอาชีพค้าขายในหมู่บ้าน สรุปได้ดังนี้

3.1 อาชีพเลี้ยงวัว ปังจัญนำเข้าที่ตี ได้แก่ ลูกวัวพันธุ์ดี วัคซีน แหล่งอาหาร กระบวน การที่ดี ได้แก่ การเลี้ยงดูแลเอาใจใส่ อาหารที่มีคุณภาพ และการฉีดวัคซีนตามระยะเวลา ผล ผลิตที่มีคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ลูกวัว 1 ตัวหนัก 70 กิโลกรัม ขายได้ 12,000 บาท

3.2 อาชีพทำการเกษตร ปังจัญนำเข้าที่ตี ได้แก่ พันธุ์ข้าว พันธุ์ผัก ปุ๋ย น้ำ แรงงาน ยาปราบศัตรูพืช กระบวนการที่ดีได้แก่ ปริมาณน้ำที่พอเหมาะสำหรับทำการเกษตร แรงงานที่มี ประสิทธิภาพ ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณได้แก่ ข้าว 1 ไร่ ได้ 10 กระสอบและผัก 1 แปลง ได้ 5 กิโลกรัม

3.3 อาชีพค้าขาย (ร้านอาหาร ร้านขายของชำ ค้าของเก่า) ปังจัญนำเข้าที่ตี ได้แก่ ลูกค้า คุณภาพของวัตถุดิบ สีนคาอุปโภคบริโภค กระบวนการที่ดีได้แก่ การบริการ รสชาติของอาหาร การขายเชื่อ ราคาสินค้าต้องไม่แพงเกินรายได้ของลูกค้า คุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะได้แก่ จำนวนลูกค้าเพิ่มและรายได้เพิ่มขึ้น

4. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

4.1 ขั้นตอนการได้มาของกองทุนและคณะกรรมการกองทุน ทศนคติความรู้ความเข้าใจ ที่มีต่อกองทุน พบว่า กองทุนเกิดจากส่วนราชการให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งกองทุน โดยให้หมู่บ้านจัดเวทีคัดเลือกคณะกรรมการ ที่มีคุณสมบัติตามระเบียบของกองทุนและชาวบ้านมีความเข้าใจในหลักการของกองทุน เนื่องจากสื่อและส่วนราชการช่วยให้ความรู้

4.2 ปัญหาอุปสรรคที่มีผลต่อการพัฒนากองทุน คือ การกำหนดระยะเวลาการชำระเงินกู้ กองทุนนานเกินไป ทำให้ไม่เกิดการหมุนเวียนของเงินกองทุนในหมู่บ้าน

4.3 วิธีการบริหารจัดการกองทุนให้ประสบความสำเร็จและการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล พบว่า คณะกรรมการกองทุนมีจำนวน 15 คน ที่ปรึกษาจำนวน 7 คน มีการออกระเบียบร่วมกับชาวบ้านที่ผ่านได้อนุมัติเงินกู้ให้กับสมาชิกจำนวน 65 ราย เป็นเงิน 915,000 บาท เงินคงเหลือของกองทุน 85,000 บาท และกองทุนยังไม่มีเก็บเงินออมทรัพย์จากสมาชิกกองทุน

4.4 การพัฒนากองทุนและการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน พบว่า คณะกรรมการได้ปฏิบัติงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ และการพัฒนากองทุนสามารถทำได้หลังจากเก็บเงินกู้จากสมาชิกแล้ว ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ตามระเบียบของกองทุน ส่วนชาวบ้านให้ความร่วมมือการจัดการประชุมกองทุนก็ให้ความสนใจเข้าร่วมฟังพร้อมกับข้อเสนอแนะปัญหา

4.5 การเปรียบเทียบความเข้มแข็งของหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด กับความเข้มแข็งตามที่เสนอของชาวบ้าน พบว่า

1) ความเข้มแข็งของหมู่บ้านตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด พบว่า จากการเก็บข้อมูลตามแบบ บร. 2 ทั้ง 2 ครั้ง ความเข้มแข็งของหมู่บ้านอยู่ในระดับดี อันเนื่องมาจากตัวชี้วัดได้แก่

- ตัวชี้วัดที่ทำให้หมู่บ้านเข้มแข็ง คือ ความซื่อสัตย์ การยกย่องคนทำความดี การช่วยเหลือซึ่งกัน การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น สมาชิกมีอาชีพและความอบอุ่นพร้อมหน้ากันครบ 140 ครอบครัว ชุมชนมีการช่วยเหลือคนชราโดยการเสนอชื่อเพื่อรับเงินสงเคราะห์จำนวน 5 ราย มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรมและชุมชนมีการแก้ไขปัญหาโดยสมาชิกในชุมชน

- ตัวชี้วัดที่ทำให้หมู่บ้านไม่เข้มแข็ง ความสามัคคีครั้งแรกมาก ครั้งที่สองปานกลาง สมาชิกกองทุนไม่มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม

2) ความเข้มแข็งตามที่เสนอของชาวบ้านพบว่าชาวบ้านให้ความสำคัญในด้านต่าง ๆ ดังนี้คือ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์สุจริต การมีผู้นำที่มีคุณธรรม ซื่อสัตย์ยุติธรรม การยกย่องคนทำความดี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และสมาชิกสามารถช่วยกันแก้ไขปัญหาภายในชุมชน

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน บ้านสองเหนือ สรุปได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

- 1) เพื่อทราบถึงขั้นตอนการได้มาของกองทุนและคณะกรรมการกองทุน ทักษะคติดที่มีต่อกองทุนตลอดจนความรู้ความเข้าใจในหลักการของกองทุน
- 2) เพื่อทราบปัญหาอุปสรรค ตัวแปร ตัวชี้วัด ที่มีผลต่อการพัฒนากองทุน
- 3) เพื่อทราบถึงวิธีการบริหารจัดการกองทุนให้ประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการ
- 4) เพื่อดูว่ากองทุนจะมีการพัฒนาในรูปแบบใด และการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการพัฒนากองทุน
- 5) เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติความเข้มแข็งตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ กำหนด กับความเข้มแข็งตามทัศนะของชาวบ้าน

2. วิธีดำเนินการ

- 1.) ศึกษาและทำความเข้าใจในหลักการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายของโครงการ
- 2.) ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบชีพีโมเดล ในการดำเนินงานเก็บรวบรวมข้อมูลหมู่บ้านและกองทุนหมู่บ้าน
- 3.) วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในการประเมินโครงการ เช่น การสัมภาษณ์ การสังเกต

3. ผลการดำเนินการ

- 1) หมู่บ้านได้จัดตั้งกองทุนตามนโยบายของรัฐบาล โดยมีคณะกรรมการกองทุนและสมาชิกกองทุนดูแล ภายใต้การระเบียบข้อบังคับที่ทำร่วมกัน
- 2) กองทุนยังไม่มีการจัดทำบัญชี เพราะยังไม่ถึงกำหนดการชำระเงินของกองทุน และการคัดเลือกผู้พิจารณาจากพฤติกรรมประกอบอาชีพ

3) คณะกรรมการกองทุนอนุมัติเงินกู้ให้สมาชิกที่เสนอโครงการกู้เงิน เพื่อไปประกอบอาชีพทุกราย จำนวน 65 ราย เป็นเงิน 915,000 บาทและเงินกองทุนคงเหลือ 85,000 บาท

อภิปรายผลสรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ

1.) กองทุนหมู่บ้านบ้านส่องเหนือเกิดจากความร่วมมือของชาวบ้านและส่วนราชการที่ให้การสนับสนุน และชาวบ้านมีความเข้าใจในหลักการของกองทุนเป็นอย่างดี คือ เงินกองทุนต้องนำไปประกอบอาชีพสร้างงานสร้างรายได้ภายในหมู่บ้านของตนผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพของชาวบ้าน

2.) กองทุนจะมีคณะกรรมการและที่ปรึกษากองทุนที่ดำเนินการบริหารจัดการภายใต้กฎระเบียบข้อบังคับของกองทุน และผลการดำเนินงานที่ผ่านมากองทุนอนุมัติเงินกู้ให้กับสมาชิกที่ยื่นขอเงินทุกรายเป็นจำนวน 65 ราย

3.) จากการจัดการประชุม ชาวบ้านให้ความสนใจพอสมควรเนื่องจากจะประชุมในตอนเย็นและมีการประชุมหลายเรื่องทำให้ชาวบ้านเกิดความสนใจร่วมฟัง พร้อมกับเสนอแนะปัญหาเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ

4.) ความเข้มแข็งของหมู่บ้านแตกต่างจากความเข้มแข็งของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ๑ คือ ความเข้มแข็งของหมู่บ้านได้แก่ ความสามัคคี ความซื่อสัตย์สุจริต การมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม การยกย่องคนทำความดี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น และสมาชิกสามารถช่วยกันแก้ไขปัญหาภายในชุมชน แต่ของกองทุนหมู่บ้าน ๑ จะมีประเด็นที่หมู่บ้านส่องเหนือไม่มีคือ การมีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ครอบครัวมีความอบอุ่น มีการรวมกลุ่มตั้งองค์กร ซึ่งแตกต่างกันในประเด็นดังกล่าว

4. ข้อเสนอแนะ

4.1 ข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขระเบียบข้อบังคับของกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 อัตราดอกเบี้ย ควรกำหนดเป็นอัตราร้อยละ .05 บาทต่อเดือนเพื่อเป็นการช่วยเหลือสมาชิกที่อาจมีหนี้สินอยู่กับ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) สหกรณ์เมืองนครราชสีมา

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 การกำหนดระยะเวลาชำระเงินกู้กองทุน ควรเปลี่ยนจากปีละครั้ง เป็น 4 เดือนครั้ง เพื่อให้กองทุนเกิดการพัฒนาหมุนเวียนเงินกองทุนภายในหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 การกำหนดวงเงินกู้ ควรแก้ไขให้เหมาะสมในแต่ละอาชีพของสมาชิกที่ เพราะอาชีพสมาชิกต้องใช้ต้นทุนสูง เช่น การรับเหมาก่อสร้าง

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 การเปลี่ยนคณะกรรมการ ควรเปลี่ยนหลังจากมีการชำระเงินกองทุนแล้ว เพราะว่าถ้าเกิดปัญหาด้านการชำระเงินกู้ของสมาชิกบางราย ควรให้คณะกรรมการชุดที่อนุมัติหาแนวแก้ไขก่อนที่จะหมดวาระเพื่อให้การดำเนินการบริหารจัดการกองทุนมีประสิทธิภาพดียิ่งขึ้น

4.2 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 ควรมีการกระตุ้นให้สมาชิกกองทุนรู้จักการรวมกลุ่มอาชีพเพื่อเป็นการสร้างรายได้ให้กับคนในหมู่บ้าน และเป็นกาสร้างความสามัคคีภายในหมู่บ้านอีกทางหนึ่ง

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 คณะกรรมการควรรู้จักหาความรู้เพิ่มเติมในการพัฒนากองทุน เช่น การไปดูงานกองทุนที่ประสบความสำเร็จ ศึกษาแนวทางเพื่อทำให้กองทุนหมู่บ้านของตนมีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สร้างผลประโยชน์ให้กับคนในหมู่บ้านมากที่สุด

4.3 ข้อเสนอแนะนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 การร่วมกลุ่มอาชีพ โดยการพากลุ่มแม่บ้านไปดูงานหมู่บ้านที่มีการก่อตั้งกลุ่มอาชีพและประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพ หรือไปติดต่อจากส่วนราชการที่ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพของชาวบ้าน เพื่อให้หมู่บ้านมีการพัฒนาทางด้านอาชีพตรงตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกองทุน

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 ชาวบ้านควรศึกษาปรับปรุงอาชีพของตน อาจมีการนำวัตถุดิบที่เหลือจากการทำการเกษตรมาทำเป็นปุ๋ยชีวภาพหรือปุ๋ยอีม ที่สามารถรับข้อมูลขั้นตอนการผลิตได้จากส่วนราชการที่ส่งเสริมด้านการเกษตรหรือพัฒนาอาชีพ

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 สมาชิกที่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ควรไปศึกษารูปแบบการทำการเกษตรแบบผสมผสานหรือตาแบบทฤษฎีใหม่ของนสยหลวง เพื่อให้การใช้พื้นที่ทางการเกษตรได้รับผลตอบแทนมากที่สุด และเป็นการปรับเปลี่ยนรูปแบบการประกอบอาชีพอีกแบบหนึ่ง

4.4 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยต่อไปหรือเพิ่มเติม

ข้อเสนอแนะข้อที่ 1 การจัดเวทีประชาคม พยายามศึกษาถึงรูปแบบการจัดเวทีประชาคมที่ประสบความสำเร็จเพื่อให้ได้รับข้อมูลมากที่สุด เช่น การเปิดโอกาสให้ผู้ประชุมเสนอแนะความคิดเห็นให้มากที่สุด ไม่ใช่การประชุมแบบปัจจุบันที่มีผู้พูดเพียงคนเดียวไม่มีการโต้ตอบระหว่างผู้เข้าร่วมประชุม

ข้อเสนอแนะข้อที่ 2 การศึกษาจากเอกสารหรือหนังสือ ที่มีการศึกษาวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาอาชีพ การพัฒนากองทุนและการให้กู้ยืมเงินกองทุน เพื่อศึกษารูปแบบวิธีการทำงาน ปัญหาอุปสรรคที่พบ แนวทางการแก้ไข เพื่อให้การทำงานของเรามีแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสมและสามารถแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

ข้อเสนอแนะข้อที่ 3 หนังสือเกี่ยวกับการประเมิน เป็นการศึกษาถึงรูปแบบการประเมิน แนวคิดการใช้เกณฑ์การตัดสินข้อมูลในระดับต่าง ๆ เพราะการที่ผู้วิจัยจะประเมินสิ่งใดข้อมูลควรมีก็บอย่างถูกต้องและเป็นระเบียบ เพื่อให้การประเมินถูกต้อง ตามระเบียบของการประเมินและการวิจัย

บรรณานุกรม

- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. 2529. ทฤษฎีสังคมวิทยา : เนื้อหาและแนวการใช้เบื้องต้น. พิมพ์ครั้งที่ 2.
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. 2544. รวมบทความทางการประเมินโครงการ. พิมพ์ครั้งที่ 6. ฉบับปรับปรุง
เพิ่มเติม. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กฤษชงค์ คุณทลบุตร. 2528. แนวความคิดและทฤษฎีทางสังคมวิทยาในยุคเริ่มต้น. เชียงใหม่.
ภาควิชาสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
- สำนักนายกรัฐมนตรี. กองทุนหมู่บ้าน [ออนไลน์] ได้จาก [http : // thaigov.go.th/](http://thaigov.go.th/)
- สำนักนายกรัฐมนตรี. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 [ออนไลน์] ได้จาก [http : thaigov.go.th/](http://thaigov.go.th/)
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน ส่องเหนือ. 2544. ระเบียบข้อบังคับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน
บ้านส่องเหนือ. นครราชสีมา
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี. 2544. คู่มือนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตร บัณฑิตการจัดการ
และการประเมินโครงการ. นครราชสีมา
- สถาบันราชภัฏ. สำนักงาน. 2545. เอกสารประกอบการเรียนชุดวิชาการประเมินเพื่อการพัฒนา.
พิมพ์ครั้งที่ 1 กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดทัศนทองการพิมพ์
- สถาบันราชภัฏ. สำนักงาน. 2545. เอกสารประกอบการเรียนชุดวิชาการวิจัยชุมชน. พิมพ์ครั้งที่ 1
นนทบุรี : บริษัท เอส.อาร์.พรินต์ติ้งแมสโปรดักจำกัด